

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

“ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ” ФАКУЛЬТЕТІ
“ДІНТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТАНУ” КАФЕДРАСЫ

Герберт Маркузе

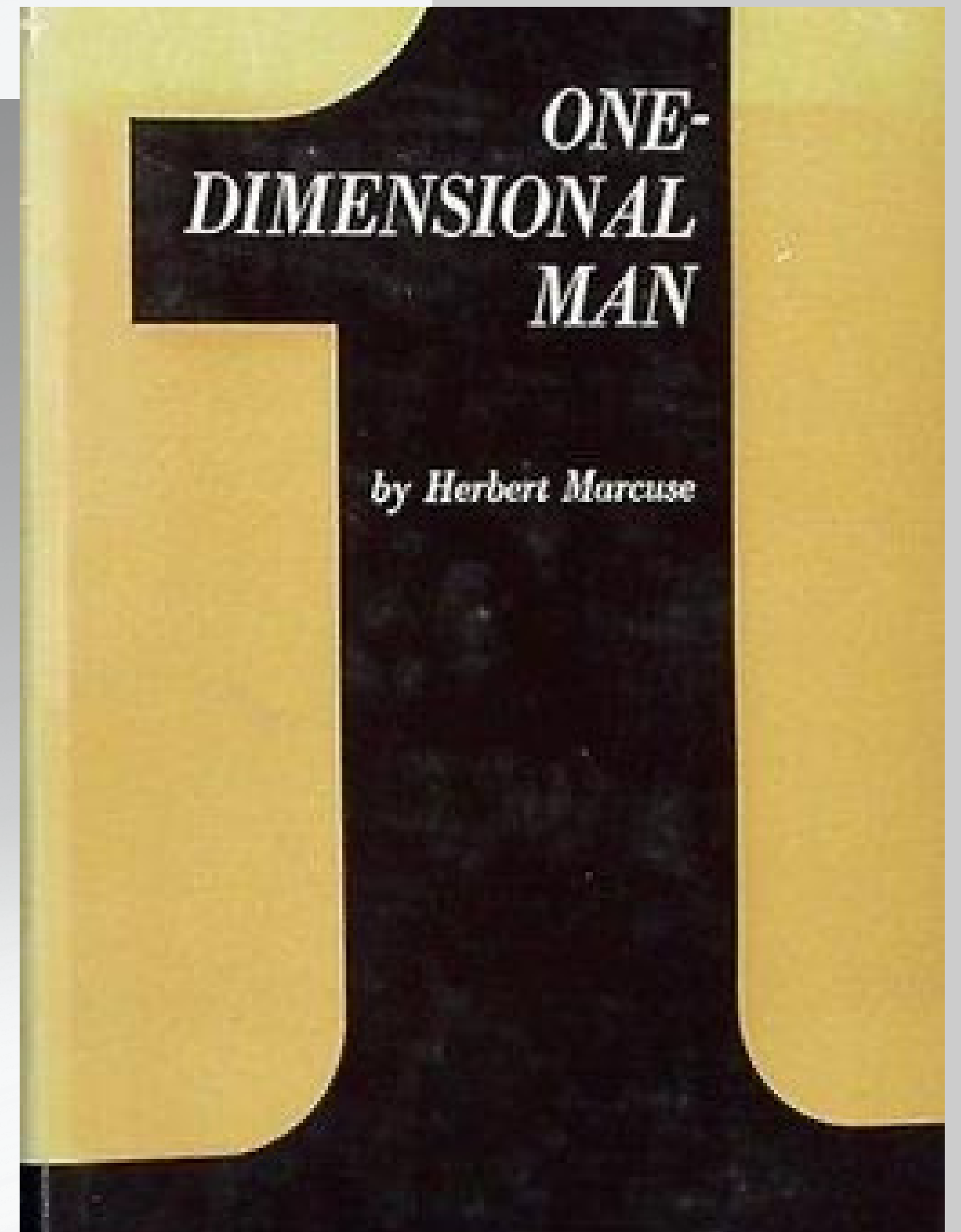
Орындаған: Қайнар Мадина
Тексерген: Жолдубаева Ажар

Герберт Маркузе (1898–1979) – неміс-американдық философ, әлеуметтанушы және саясаттанушы, Франкфурт мектебінің өкілі. Ол XX ғасырдағы сыни теория мен әлеуметтік философияның ең ықпалды ойшылдарының бірі болды. Маркузе қазіргі капиталистік қоғамды, оның мәдениеті мен идеологиясын қатаң сынға алды. Оның еңбектері жастар қозғалысына, 1960 жылдардағы контрмәдениетке және солшыл идеялардың таралуына үлкен әсер етті.

**“Бірөлшемді адам” (One-Dimensional Man,
1964)**

- Бұл еңбекте Маркузе қазіргі капиталистік қоғам адамдардың ойлау қабілетін шектеп, олардың шынайы еркіндігіне тосқауыл болатынын айтады. Ол технология мен капиталистік өндірістің адамдарды тұтынушылық мәдениетке бейімдеп, қоғамды басқаруға көмектесетін құралға айналғанын сынады.

**herbert
marcuse**

**eros and
civilization**

**a philosophical
inquiry
into freud**

ROUTLEDGE

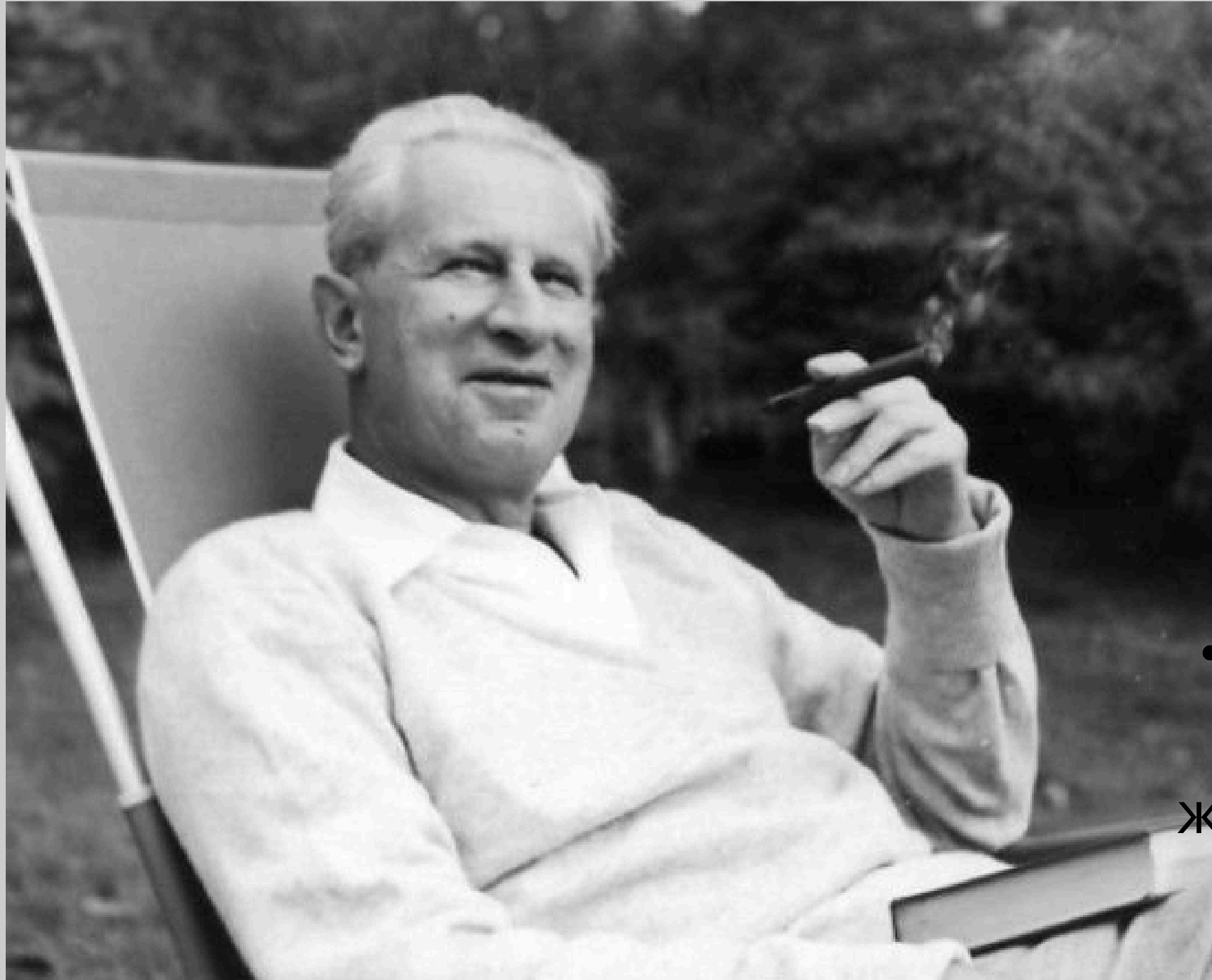
- Маркузе Зигмунд Фрейдтің психоанализін пайдаланып, қазіргі қоғамда адамның еркіндігін басып тастайтын репрессивті мәдениет бар екенін атап өтті. Ол «Эрос және өркениет» (Eros and Civilization, 1955) атты еңбегінде шығармашылық пен эротикалық өмірге ашық, репрессиясыз қоғам идеясын ұсынды.

Қазіргі капитализмді сынау

- Ол капитализм тек материалдық қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін емес, сонымен қатар жалған қажеттіліктерді (мысалы, артық тұтыну) жасап, адамдарды бақылау құралы ретінде қолданатынын айтты.

Революция мен жастар қозғалысы

- Маркузе жастарды және қоғамдағы маргинал топтарды өзгерістің қозғаушы күші ретінде көрді. Ол дәстүрлі жұмысшы табының революциялық әлеуетін жоғалтқанын айтты.

- Туған жері: Берлин, Германия.
- Білімі: Фрайбург университетінде философиядан докторлық диссертация қорғаған. Оның жетекшісі әйгілі философ Мартин Хайдеггер болды.
- Эмиграция: 1933 жылы нацистік Германияда билікке келуінен кейін АҚШ-қа эмиграция жасады.
- Жұмысы: Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде АҚШ барлау қызметінде жұмыс істеді, кейін университеттерде сабақ берді (Колумбия, Гарвард, Брандайс, Сан-Диего).

Философиялық көзқарастары

- Маркузенің ең маңызды идеяларының бірі — “жалған қажеттіліктер” (false needs).

Бұл қажеттіліктерді капиталистік қоғам адамдарға таңып, оларды жүйеге тәуелді етеді. Адамдар өздерін бақытты сезіну үшін материалдық құндылықтарға тәуелді болып, шынайы еркіндікке қол жеткізе алмайды.

- Технология, бір жағынан, прогресс пен мүмкіндіктер береді, бірақ, екінші жағынан, ол адамдарды бақылау мен манипуляциялаудың құралына айналады. Маркузенің ойынша, технология адамдарды жүйенің бір бөлшегі ретінде көруге мәжбүрлейді, осылайша оларды шығармашылық және сыни ойлаудан алыстатады.

- Фрейдтің психоанализіне сүйене отырып, Маркузе қоғамдағы репрессивті механизмдерді жою арқылы адамдардың табиғи шығармашылық қабілеттерін ашуға болатындығын айтты. Оның “Эрос және өркениет” еңбегінде бұл идея терең қарастырылған.

Әлеуметтік және саяси ықпалы

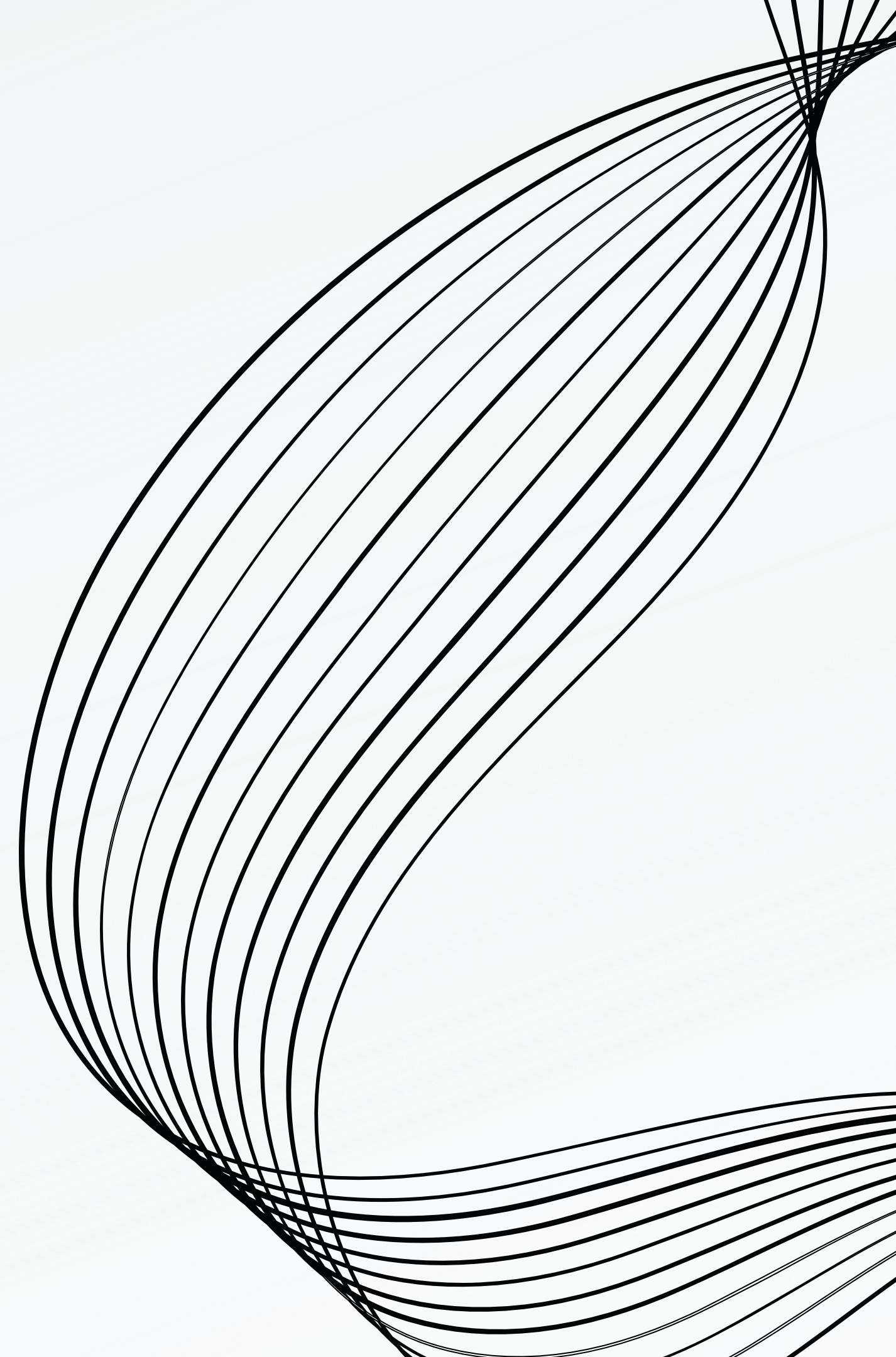
1960 жылдары Маркузенің идеялары әлемнің әртүрлі бөліктерінде революциялық қозғалыстар мен жастар наразылықтарына ықпал етті. Ол студенттер қозғалысы мен контрмәдениеттің басты интеллектуалдық қайраткері болды. Оның идеялары АҚШ-та, Батыс Еуропада және Латын Америкасында таралды.

- Жастар қозғалысы: Студенттер Маркузенің капитализмді сынаған идеяларын қолдап, университеттердегі шектен тыс бюрократия мен саяси жүйеге қарсы шықты.
- Контрмәдениет: Хиппи қозғалысы, экология, феминизм және антиво қозғалыстары оның идеяларын қолданды

- 1.1933 жылы эмиграция: Нацистік Германиядағы антисемитизмнен қашып, алдымен Швейцарияға, кейін АҚШ-қа көшті.
2. Соғыс кезіндегі қызметі: АҚШ барлау қызметінде Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде неміс фашизміне қарсы ақпараттық талдау жұмыстарын жүргізді.
3. Университеттердегі жұмысы: Маркузе Брандайс университетінде, Колумбия университетінде, Сан-Диегодағы Калифорния университетінде сабақ берді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Герберт Маркузениң идеялары бүгінгі күні де өзектілігін жоғалтқан жоқ. Қазіргі замандағы әлеуметтік желілер, жалған ақпарат, тұтынушылық мәдениет және технологиялық бақылау сияқты мәселелер оның еңбектерін қайта оқуды қажет етеді. Ол шынайы еркіндікке жету үшін қоғамдағы репрессия мен манипуляция механизмдерін түсіну керектігін ескертті.

Назарларыңызға рахмет!